

A magyar reformáció eredeti jellemének kérdéséhez.

E folyóirat mult számában, a fenti cím alatt, Dr. Masznyik Endre, miután fényesen bebizonyítja azt a senki által soha kétségbe nem vont történeti tény, hogy Magyarországot a reformáció eszméinek eredetileg Luther szelleme hódoltatta meg, rátér a „Formula Concordiae“ 1598-ik évi magyar fordításának mostani újabb lenyomatára vagy kiadására, és ennek ösmertetése folyamán kiterjeszkedik úgy az említett Formula, mint az erre Beythe István részéről készült válaszirat szellemének, értékének és hangjának méltatására.

Ezt a munkát dr. Masznyik Endre csodálatra méltó tüzzel és lelkesedéssel, de nagyon csekély szak- és tárgyismerettel végzi.

Az „Egyességkönyve“ előjáró beszédéről azt állítja, hogy annak „adatai, úgy látszik, eddig teljesen ismeretlenek voltak,“ holott ezt az előjáró beszédet ösmerte és használta már Mokos Gyula,¹⁾ az egész munkát ösmertette Révész Kálmán,²⁾ azután pedig magát az előjáró beszédet egész terjedelmében közölte Thury Etele,³⁾ ezelőtt kerek tizenegy esztendővel! Imé, ilyenek a dr. Masznyik teljesen ösmertetlen adatai.

A Beythe Istvánék részéről megjelent válasziratról, az Igaz mentségről pedig azt állítja dr. Masznyik, hogy azt „ismeretlen szerző (talán éppen Beythe István András fia) írta és adta ki; holott az is évek óta bizonyos már, hogy az Igaz mentséget maga Beythe István írta.⁴⁾

Az sem utolsó bizonyysága a Dr. Masznyik tárgyismeretének, hogy a 225. és 226. lapokon az Igaz mentséget úgy állítja az Egyességkönyve előszavával szembe, mintha amaz jelent volna meg előbb és emez lett volna rá a felelet, holott a ki csak közel járt is e kérdéshez, nagyon jól tudja, hogy az Egyességkönyve jelent meg előbb (1598) s erre válaszol az Igaz mentség (1599.)

¹⁾ Protestáns Szemle, 1891. évf. 371. s több l.

²⁾ Protestáns Szemle, 1895. évf. 589—591. l.

³⁾ Protestáns egyházi és iskolai lap, 1897. évf. 474. l.

⁴⁾ Protestáns Szemle, 1895. évf. 595. lap.

Az Egyesség-könyvének előszaváról két tekintélyes lutheránus tudós, Gamauf és Fabó András, azt mondja, hogy abban „Beythe szemtelenül gyaláztatik.“ A harmadik nagy tudós, dr. Masznyik most megfordítja a dolgot, és azt állítja, hogy „a mily szerény (azon idők szokásához és az adott körülményekhez képest) a Reczésék hangja, oly durva, ne mondjam szemtelen az Igaz mensség írójáé.“ Mindjárt példát is idéz dr. Masznyik, de, mint előbb érintém, az időrendet megfordítva. Reczés (az Egyességkönyve előszavában) egyenesen gyilkossággal vádolja Beythe Istvánt; ez dr. Masznyik szerint, szerény és nem szemtelen beszéd; mikor pedig Beythe a gyilkosság vádjára így felel „Az hol arcul az Cálmán deják halálát nagy vétkéül szömében hányjátok, él még mind fia s felesége annak, kérdgyétök meg azoktól halálát. Akkor holt meg, mikor Isten kivötte. Továbbá, ez ország még bírák és törvénytevők nékil meg nem fogyatkozott, törvént tösznek Böythe István között és az Cálmán deják maradékja között. Ha tudtátok, hogy emberöldöklő volt, miért választottátok volt superintendenstökké? Latrok azok, az kik afféle latrot választanak előljárójokká,“ — ez dr. Masznyik szerint durva, hogy ne mondja, szemtelen beszéd?

Igazán bámulom a dr. Masznyik Endre tárgyilagosságát és elfogulatlanságát.

Neki már tényleg „más szelleme“ van, mint a mienk!

Révész Kálmán.